

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ช่วงทศวรรษที่ 2500 สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทางทั้งเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การขยายตัวทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมเพราะนโยบายของรัฐต้องการเน้นการพัฒนาเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศเพิ่มขึ้น มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นรวมถึงการดึงเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ประเทศให้มากที่สุด จากการกำหนดนโยบายดังกล่าวมีผลให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มากมาย เช่น การส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การสร้างแหล่งพลังงานเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาระบบสาธารณสุขปโภคและสาธารณสุขการ การส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยได้เปลี่ยนจากลักษณะของประเทศเกษตรกรรมที่เคยมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ มีสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นประเทศอุตสาหกรรมที่เปิดโอกาสให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฟุ่มเฟือยและไม่มีประสิทธิภาพ มีการเร่งการก่อสร้างทุกรูปแบบโดยก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างมากมายและที่สำคัญที่สุดคือ คุณภาพและสิ่งแวดล้อมที่ถูกรบกวน ถูกทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงความสมดุล จึงทำให้สภาพของทรัพยากรธรรมชาติและทุนทางสังคมบางประเภทไม่สามารถฟื้นฟูให้เหมือนเดิมได้ (เดช วัฒนชัยยังเจริญ, 2548)

โครงการพัฒนาประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน ขนาดเล็กหรือใหญ่ย่อมต้องมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบไม่มากก็น้อย การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้กำหนดให้มีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไว้ในพระราชบัญญัติสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ส่วนที่ 4 การทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มาตรา 46 ถึง มาตรา 51 และประกาศกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (ทวิวงศ์ ศรีบุรี, 2541) ซึ่งเป็นมาตรการเพื่อคุ้มครองและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในบริเวณพื้นที่โครงการเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงบริเวณรอบ ๆ พื้นที่โครงการด้วย เพราะโดยทั่วไปแล้วเมื่อเกิดมีโครงการขึ้นย่อมก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมในบริเวณโดยรอบโครงการไม่ว่าด้านกายภาพ นิเวศวิทยา สภาพเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นการศึกษารายละเอียดของสภาพแวดล้อมในปัจจุบันก่อนมีการจัดตั้งโครงการจึงเป็นเสมือนข้อมูลพื้นฐานที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดมีโครงการหรือกิจการเข้ามาตั้งหรือดำเนินการในบริเวณนั้น ๆ เป็น

การเตรียมการเพื่อควบคุม ป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ประเทศพัฒนาแล้วต่างนำมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการพัฒนาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติได้ เป็นการพัฒนาที่ฉลาด และรอบคอบ โดยผนวกการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้าไปด้วย ตั้งแต่ในระยะเริ่มต้น โครงการหรือระยะวางแผนนั้นย่อมจะช่วยลดผลกระทบพร้อมกับส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศมีจำกัดอย่างระมัดระวังและมีประโยชน์สูงสุด

เมื่อปี 2550 บริษัทพาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด (2550) มีแนวคิดที่จะดำเนินการโครงการก่อสร้างสถานีการขนส่งด้วยระบบสายพาน (Rope Way) ระหว่างจังหวัดเชียงใหม่-แม่ฮ่องสอน โดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะดำเนินการทางธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการขนส่งบุคคลและสิ่งของด้วยระบบสายพาน โดยมีจุดเริ่มต้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ไปยังอำเภอป่าอ้อ อำเภอป่าเมรุ และอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีระยะทางประมาณ 127 กิโลเมตร ซึ่งจะใช้เวลาเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง 45 นาที เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลในพื้นที่และนักท่องเที่ยวในการเดินทางตลอดจนการเคลื่อนย้ายขนส่งสิ่งของ อีกทั้งยังสามารถเอื้อประโยชน์ต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป็นการลดระยะเวลา ค่าใช้จ่าย และการเกิดอุบัติเหตุจากการเดินทางอีกด้วย (บริษัทพาย เคเบิล ทรานสปอร์ต จำกัด ,2550) โดยพื้นที่โครงการบางส่วนพาดผ่านลุ่มน้ำชั้น 1A และ 1B บางส่วนผ่านพื้นที่หมู่บ้าน ป่าไม้ กรมอุทยานและเขตพื้นที่ต้นน้ำซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งบ้านดงป่าล้าน อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ทำการก่อสร้างสถานีรับส่งผู้โดยสารต้นทาง ประมาณหลักกิโลเมตร 34 ของถนนสายเชียงใหม่ – ผาง โดยสถานีใช้พื้นที่ในการก่อสร้างประมาณ 5 ไร่ ซึ่งโครงการอาจส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของบ้านดงป่าล้าน จากการศึกษาคุณภาพชีวิตของราษฎรอพยพหลังการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ ของสายลดา ลดาวัลย์ ณ อุทยาน (2542) พบว่าคุณภาพด้านวิถีชีวิต ได้แก่ มาตรฐานความจำเป็นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 ด้านจิตวิสัย ได้แก่ ความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่และโอกาสในด้านต่าง ๆ ความพอใจในชีวิตของตนเอง (อัตมโนทัศน์) นอกจากนี้ การศึกษาได้พบว่า คุณภาพชีวิตของราษฎรอพยพทั้ง 4 ตำบล ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จปฐ. ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 มีเพียงบางข้อที่ไม่ผ่านเป็นปัจจัยชี้วัดด้านสุขอนามัยและสาธารณสุข ด้านการศึกษาและปัญหาสังคมถึงแม้ว่าราษฎรอพยพ ไม่มีคุณภาพชีวิตตามเกณฑ์มาตรฐาน จปฐ. แต่พวกเขามีความพึงพอใจในสภาพความเป็นอยู่และชีวิตของตนเอง และปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความพึงพอใจในคุณภาพชีวิต ได้แก่ เพศ และรายได้ และศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์ (2531) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พบว่า องค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิตมีจำนวนทั้งสิ้น 17 ปัจจัย เรียงตามลำดับ ได้แก่ รายได้ ชีวิตครอบครัว ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ สุขภาพพลานามัย อุปกรณ์เครื่องใช้ภายในบ้าน อุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ การสาธารณสุข โภคอาหาร การศึกษา การมีคุณธรรม ความสัมพันธ์กับเพื่อนและสังคม ที่ดิน การประกอบอาชีพ การประหยัด การไม่มีหนี้สิน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการพักผ่อนหย่อนใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาผลกระทบต่อด้านคุณภาพชีวิตจากโครงการดังกล่าว โดยจะทำการศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อมและผลกระทบต่อภาวะทางอารมณ์และจิตใจของประชาชน โดยมุ่งเน้นไปที่ความกังวลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น

### 1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงผลกระทบต่อด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ก่อสร้างสถานีต้นทางการขนส่งด้วยระบบสายพาน บ้านดงป่าล้าน ตำบลชีเหล็ก อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่

### 1.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ทราบถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจากกรณีที่มีการก่อสร้างสถานีต้นทางการขนส่งด้วยระบบสายพานในเขต บ้านดงป่าล้าน ตำบลชีเหล็ก อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่

### 1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มีขอบเขตการศึกษาซึ่งประกอบด้วยขอบเขตด้านพื้นที่ ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านระยะเวลา ดังนี้

#### 1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ศึกษาได้แก่ บ้านดงป่าล้าน หมู่ 3 ตำบลชีเหล็ก อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีเหตุผลที่เลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ในการศึกษาคือ

1.4.1.1 เนื่องจากบ้านดงป่าล้านเป็นหมู่บ้านที่เป็นสถานีต้นทางของโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพาน เชียงใหม่ – แม่ฮ่องสอน ที่จุด MP02

#### 1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาได้แก่ กลุ่มประชาชนในพื้นที่บ้านดงป่าล้าน ตำบลชีเหล็ก อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 125 ราย โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย

### 1.4.3 ขอบเขตของเนื้อหา

เนื้อหาที่ทำการศึกษาคครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

#### 1.4.3.1 บริบทของชุมชน ได้แก่

- 1) ประวัติความเป็นมาของชุมชน
- 2) อาณาเขตติดต่อ
- 3) ลักษณะภูมิอากาศ
- 4) สถานที่สาธารณะประโยชน์ในชุมชน
- 5) ทรัพยากรธรรมชาติ
- 6) องค์กรชุมชน
- 7) สภาพทางเศรษฐกิจ
- 8) สภาพทางสังคม
- 9) ความเชื่อ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในหมู่บ้าน

#### 1.4.3.2 บริบทของโครงการก่อสร้างระบบขนส่งด้วยสายพานเชิงใหม่ – แม่ฮ่องสอน

#### 1.4.3.3 ผลกระทบด้านคุณภาพชีวิตจากการสร้างสถานีขนส่งด้วยระบบสายพานเชิงใหม่-แม่ฮ่องสอน ได้แก่

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบ
- ตอนที่ 2 สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม
- ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นด้านผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและความกังวล

### 1.4.4 ขอบเขตของเวลา

การศึกษาครั้งนี้ได้ใช้ระยะเวลาศึกษาตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2551 – เดือนกันยายน 2551 รวมระยะเวลาที่ใช้ 8 เดือน

### 1.4 นิยามศัพท์เฉพาะ

**ผลกระทบ** หมายถึง สิ่งที่เกิดจากจะเกิดขึ้นจากการก่อสร้างโครงการขนส่งด้วยสายพาน ทั้งผลกระทบทางบวกและทางลบต่อบ้านดงป่าล้านในด้านคุณภาพชีวิต

**การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม** หมายถึง การทำนายหรือคาดการณ์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทั้งทางบวกและทางลบของการดำเนินการก่อสร้างโครงการ

**คุณภาพชีวิต** หมายถึง สภาวะความเป็นอยู่ของบุคคลที่สามารถตอบสนองความต้องการเพื่อการมีชีวิตเป็นสุขซึ่งในกรณีนี้ศึกษาความวิตกกังวลในช่วงระหว่างการก่อสร้างโครงการที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตที่เป็นสุข

**สถานีต้นทาง** หมายถึง จุดรับส่งผู้โดยสารและสัมภาระของโครงการขนส่งด้วยระบบสายพาน ในกรณีนี้หมายถึง พื้นที่ส่วนหนึ่งในบริเวณบ้านดงป่าตัน ตำบลจี้เหล็ก อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่  
Copyright© by Chiang Mai University  
All rights reserved